Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Contra Helvidium de virginitate Mariae ;

https://hdl.handle.net/1874/331151

Incipit liber beati Iheronimi cōtra helnidiū de virginitate ſancte dei genitricis Marie

NUper rogatus a fratribus vt aduſus libellū cuiuſdā helnidij reſponderem facile diſtuli. nō q̄d difficile fuerit hoīnem ruſticanū ꝛ vix primis q̄ꝫ imbutum litteris ſuper veri aſſertione cōuincere. Sed ne reſponſione dignus fieret qui vinceret͂: Huic accedebat q̄d homo turbulentus ꝛ ſolus in vniū ſo m̄do ſibi et laicus et ſacerdos qui vt ait ille loquacitatē facūdiam exiſtimaret. et maledicē omnibꝫ bone cōſciencie ſignū arbitrare͂: Accepta materia diſputandi amplius incipēt blaſphemaē et quaſi de ſublimi loco in totū orbem ferre ſentenciam meqꝫ quia veritate non poſſꝫ lacerarē cōuicijs. Uerum quia hee omnes tam iuſte et ſilentes cauſe ob ſcādalū frm̄ q̄ ad eius rabiem mouebātur iuſtioī fine ceſſarūt iam ad radices infructuoſe arboris euāgelij ſecuris eſt admouēda. Et cū infecūditate filioꝝ tradēda flammis vt diſcat aliquādo reticere qui nūq̄ didicit loqui. Igit͂ ſanctus m̄ inuocādus eſt ſpūs vt marie v̇ginitatem ſuo ſenſu meo ore defendat inuocandꝰ dn̄s ihs vt ſacri ventris hoſpiciū cuiꝰ decē menſibꝫ inhabitator fuit ab omni dubitus ſuſpicione teneat͂ Ipſe q̄ꝫ deus pater eſt imprecandus vt matrem filij ſui v̇ginē oſtendat fuiſſe poſt partum que fuit mater an̄q̄

nupta: Nō campū rethorici deſideramus eloquiȷ̄
nō dialeticoꝝ tendicula. ſ; nec ariſtotil' ſpineta cō
quirim⁹ Ipſa ſcripturaꝝ verba ponenda ſūt ipſis
quibus ad uſum nos vſus eſt teſtimoniȷ̄s reuinca
tur. vt intelligat ſe legere ⁊ nō intelligere potuiſſe
que ſcripta ſūt: Priā eius ꝓpoſicio fuit: Mathe
us ſic loquit᷑: Criſti aūt generacō ſic erat: Cū eēt
deſponſata mater eius maria ioſeph: Priuſq̄ cō
uenirent inuenta eſt in vtero habens de ſpū ſanc
to. Joſeph aūt vir eius cū eſſet iuſtus ⁊ nollet eā
traducere voluit occulte eam dimittere: Hec eo co
gitante: Ecce angelus dm̄ in ſompnis apparuit ei
dicens: Joſeph fili dauid ne timeas accipere ma
riam cōiugem tuam: Quod eiñ in ea natū eſt de
ſpū ſancto eſt: Ecce inq̄t habes deſponſatam nō cō
mendatam vt dicit. et vtiq; non ob aliud deſpō
ſatam niſi quandoq; nupturam: Neq; eiñ de non
conuenturis Euangeliſta dixiſſet. priuſquam con
uenirent. quia nemo de non pranſuro dicit ante
quam pranderet: Deinde a domino vxorem appel
latam atq; coniunctam: Audiamus nunc quid
ſcriptura pronunciet: Exurgens inquit Joſeph a
ſompno fecit ſicut precepit ei angelus domini Et
accepit vxorem ſuam et non cognouit eam donec
peperit filium: Curramus per ſingula. et impieta
tem hiȷ̄ſdem quibus ingreſſa eſt veſtigiȷ̄s perſequē
tes pugnancia inter ſe dixiſſe doceam⁹: Deſpōſatā

confitet᷑ ⁊ ſtatim vult eſſe quā confeſſus eſt ſpon
ſam. Rurſū quā vxorem nonnāt dicit nō ob aliđ
deſponſatam niſi qñqȝ nuptură. Et ne parū hoc
arbitrem᷒ habes inꝗ deſponſatam nō ꝯmendatā
id eſt necdū vxorem necdum maritali vinculo co
pulatā. in eo vero qđ ait neqȝ eim̄ de nō ꝯuentuis
euangeliſta dixiſſet priuſꝗ̄ cōuenirent quia neō
dicit de non prāſuro anꝗ̄ prāderet. doleam ne an
rideā neſcio: imperitie arguā: an temeritatis ac
cuſem. Quaſi ſi quis dixerit anꝗ̄ in portu prande
rem ad affricam nauigaui non poſſit ſtare ſenten
cia niſi ei in portu qñz pñdendū ſit. Aut ſi velimus
dicere. paulus apoſtolus anꝗ̄ ad hiſpanias pge
ret rome in vincula coniectus eſt. Aut certe illud
helindius anꝗ̄ penitenciā ageret morte ꝑuentus
eſt. ſtatim aut paulo poſt vīcula ad hiſpanias ſit
eūdum aut helindeo penitencia agenda poſt mor
tem Cum ſcriptūa dicat. in inferno autē quis cō
fitebi᷒ tibi. An pocius ſit intelligēdū ꝗ an̄ ꝓpoſicō
licet ſepe et cōſequēcia indicet. tñ nōnūꝗ̄ ea tm̄
que prius cogitabātur oſtēdat. nec neceſſe ſit vt
cogitata fiant. cum ideo aliđ interuenerit ne ea q̄
cogitata ſūt fierēt. Igit᷑ cū euāgeliſta dicat pͥuſꝗ̄
cōuenirēt ꝓximū nupciarū tempus oſtēdit et in
eo iam rem fuiſſe vt que prius ſpōſa fuerat eē vx
or inciperet qͥ dixerit Anteꝗ̄ oſcula cōplexus que
miſcerent anꝗ̄ rem agerent nupciarū inuenta eſt

in vtero habens Inuenta aũ. a nullo alio niſi a io
ſeph. qui ſponſe vterũ tumẽtem pene iam licencia
a maritali ⁊ curioſis oculis deprehendit: Non ta
men ſequit̃ vt prioribus docuimꝰ exemplis eũ cũ
maria cõueniſſe poſt partũ. cuiꝰ cõueniendi deſide
rium vteri cõceptione ſublatũ eſt: Quod in ſom
nis dicit̃ ad ioſeph: Ne timeas accipere mariam
vxorem tuam: Et rurſum: : Exurgens aũt ioſeph
a ſomno fecit ſicut precepit ei ãgelus domini: Et
accepit vxorem ſuam nullũ debet mouere. quaſi ex
eo q͛d vxor appellata eſt. ſponſa eſſe deſierit: Cum
hanc eſſe ſcripture diuine conſuetudinem noueri
mus. vt ſpõſas appellet vxores. ſicut ⁊ in ſequen
tibꝰ deutronomij teſtimonijs approbatur: Si q̃s
inq̃t inuenerit virgiẽz deſpõſatã viro i campo. et
vim faciẽs dormieit cũ ea. morte moriat̃. q̃a hu
miliauit vxorẽ pxi ſui: Et in alio loco: Si aũt fu
erit adoleſcẽtula deſpõſata viro et inuenerit eam
hõ i ciuitate ⁊ dormieit cũ ea: Educetis vtrũq3 ad
portã ciuitatis illiꝰ ⁊ lapidabũt̃ lapidibꝫ ⁊ mori
ent̃: Adoleſcẽtula q͛dẽ. q̃a ñ pclamauit in ciuita
te: Vir aũ q̃a huiliauit vxorẽ pxi ſui. ⁊ eradicabi
tis malignũ ex vob̃ ipis: Nec ñ ⁊ alibi: Et q̃s ille
hõ cui deſpõſata ẽ vxor ⁊ ñ accepit eã vadat ⁊ rũ
ta² i domũ ſuã ne forte moia² i bello ⁊ hõ aliꝰ acci
piat eã: Si cui aũ ſcrupulꝰ cõmo² q̃re deſpõſata
et ñ potiꝰ ſine ſpõſo ſiue vt ſcp̃tuã appellat marito

virgo cõceperit. ſciat triplicem fuiſſe racõꝫ: Pri
mo ut per genealogiam Joſeph cuiꝰ maria cogta
erat origo qꝫ marie monſtraret: Secundo ne iux
ta legem moyſi quaſi adultera lapidaret a ꝑplõ:
Tercio ut ad egiptum fugiens haberet ſolacium
cuſtodis potiꝰ q̃ mariti: Quis eñ in tempe illo
v̄gini credidiſſet. de ſcõ eam ſpũ cõcepiſſe. veniſ
ſe angelũ gabriel. dei fuiſſe mandatum ac nõ ma
gis quaſi adulteram. iuxta exemplum ſuſanne ſe
tẽcia oĩm condempnaſſet eam: Cum hodie toto
iam credẽte mũdo argumentent̃ iudei. yſaya dicẽ
te: Ecce v̄go in vtero cõcipiet ⁊ pariet in hebreo iu
uenculam ſcp̃tum nõ ẽẽ virginem id eſt haalma
nõ betula: Adũſum quos in alio loco cõpetencius
diſſẽmus: Deniqꝫ excepto ioſeph ⁊ elizabet et ip
ſa maia paucis qꝫ admodũ ſi q̃s ab hijs audiſſe
poſſumꝰ eſtimare: Omẽs ihm filiũ eſtimabant io
ſeph in tantũ ut eciã euangeliſte opinionẽ vulgi
exp̃mentes que vera hiſtorie lex eſt patrem eũ dix
erũt ſaluatoris: Vt ibi: Et venit in ſpũ in templũ
haut dubium quin ſimeon. Et cũ inducerent pu
erum ihm parentes vt facerent de illo ſcdm cõſue
tudinem legis. Et alibi. Et erant pater illiꝰ ⁊ ma
ter ãmirantes ſup hijs que dicebant̃ de eo Et rur
ſũ: Et ibant parentes eius per annũ in ihr̃lm in
ſolemni die paſche: Ac deinde. et completis diebꝫ
cũ redirent̃. Remanſit puer ihũs in ihr̃lm et non

cognouert pntes eius: Ipſa q3 maria q̄ ad gabri
elem reſponderat dicens. Quō erit hoc quia vir͛
nō cognoui: Quid de ioſeph loquit̃. auſculta. Fi
li quid feciſti nob̄ ſic: Ecce pater tuus et ego dolē
tes q̄rebamus te: Nō h̄ iudeoꝝ ut pleriq3 argu
mentant̃. nō illudenciū vox eſt: Euangeliſte pre3
dicūt. matrem mariam cōfitet̃. nō q ut ſuperi⁹ in
dicaui vere ioſeph fuerit pater ſaluatoris Sed q
ad famā cōſuādā. pater ſit ab omnib3 eſtimat⁹
qui anq̄ ab angelo monet̃: Joſeph fili dauid ne
timueris accipe mariam cōiugem tuā. qd em̄ i ea
natū ē de ſpū ſcō eſt: Cogitabat occulte dimittere
eam. in tm̄ ſuū nō eſſe qui cōceptus fuerat cōfide
bat Sed iam ſatis docendi magis q̄ reſpōdendi
ſtudio diſputatū eſt: Cur ioſeph pat dm̄. cur ma
ria appellata ſit cōiunx. in q ꝛ hoc breuit cōtinet̃
Cur fr̃es eius quidā eſſe dicāt̃: Verū quia ſuū lo
cū huic q̄ſtiuncule reſuamus et ad reliq feſtinat
oracō: Nūc illd eſt diſſerendū quō ſcptura dicat:
Exurgēs aūt ioſeph a ſomno fecit ſicut precepit
ei angel⁹ dm̄: Et accepit uxorem ſuā ꝛ nō cognoſ
cebat eam donec pepit filiū. ꝛ vocauit nomē ei⁹ ihm
In quo primum aduerſarius ſuperfluo labore de
ſudat. cognoſcendi verbum. coitū magis q̄ ad ſci
enciam eſſe referendū. quaſi hoc q̄ſq̄ negauerit
et eas ineptias q̄s rdarguit aliq̄n prudēs q̄ſpiā
potuerit ſuſpicari: Deinde vult dicē qd donec ſiue uſ3

adubiū certum tempus ſignificꝫ quo completo fi
at id qđ vſ ad illđ tempis qđ pſcptum eſt nō fie
bat velut in pñti. ⁊ nō ꝯgnoſcebat eam donec pepe
rit filiū: Apparꝫ inquit cognitam eē poſt partum
cui⁹ cognicōꝫ filij tantū generacō differebat: Et ad
hoc approbandum cōgerit de ſcptuis exempla q̃
plurima more andabatarū. gladium in tenebris
ventilās et lingue ſonum ad cōfodienda ſui tm̄ cor
poris membra cōtuciēs: Ad qđ nos breuiter reſpō
dem⁹ et cognoſcebat et vſ ſmonem in ſcripturis
ſcīs duplicat̄ itelligi ⁊ de eo q̃dē qđ ſcptū ē cognoſ
cebat ad coitum qꝫ n̄ eē referendum Ipſe diſſeru
it. nullo dubitāte qn̄ ad ſciam ſepe referat̄. vt ibi
Remanſit puer ihs in ihrlm et n̄ cognouerūt pa
rentes eius: Nūc illud eſt oſtēdedum vt quō ibi
ſcripture ꝯſuetudinē ſecutus eſt ſicqꝫ in donec eiuſ
dem ſcptuē auctoritate frāgat̄. que ſepe certū tēp⁹
ſicut ipē diſſeruit aſſūpcioē ſignificat: Sepe infini
tum vt eſt illđ qđ deus ad quoſdam loquit̄ in ꝓ
phis: Ego ſum. ego ſū ⁊ donec ſeneſcatis ego ſum
Nūq̄d poſtq̄ illi ſenuerint deus eē deſiſtꝫ: Et ſalua
tor in euāgelio ad aplōs: Ecce ego inq̄t vobiſcum
ſū omnibus diebus vſ ad ꝯſūmacōꝫ ſeculi: Ergo
poſt cōſūmacōꝫ ſeculi a diſcipul̄ dn̄s abſcedet: Et
tūc qn̄ duodecim ſoli iudicaturi ſūt duodecī tribꝫ
iſrl̄ dm̄ ꝯſorcio fraudabūt̄: Paulus qꝫ apoſtol⁹
Corinthijs ſcribens: primicie ait xp̄s deinde hij qui

ſūt cruſti qui in aduentu eius crediderūt: Deinde
finis cū tradiderit regnū deo et patri cū deſtruxerit
omnem principatū et omē; ptātem ⁊ virtutē: O
port; illū regnare donec pōt oēs inimicos ſub pedi
bus eius: Omia em̄ ſubiecit ſub pedib; eius: Eſ
to de hoīe dictū ſit n̄ negam⁹ de eo qui paſſus eſt
crucē q̄ poſtea ſedere iubetur a dextris Quid ſibi
vult hoc qđ ait: Oport; em̄ illū rēgre donec ponat
oīs inimicos ſub pedib; ei⁹: Nūqd tā diu rēgtu
rus ē dn̄s donec inimici incipiāt eē ſub pedib; ei⁹
et poſtq̄ illi ſub pedib; fuerīt rēgre deſiſt;: Cū vtiq;
tūc magis rēgre incipiat cū inimici ceperint eē ſb
pedib;: Dauid q; in quarto gduū pſalmo Sicut
oculi ancille in manib; dn̄e ſue. ita oculi nr̄i ad do
minū deū nrm̄ donec miſereat nr̄i: Ergo tam diu
ꝓphā oculos habebit ad dn̄m. q̄ diu miam impe
tret ⁊ poſt impetratā mia; oculos torqueb ad ter
ras: Qui in alio loco dicit: Oculi mei defecerūt in
ſalutarē tuū. et in verbū iuſticie tue Poteram innu
merabilia ſuper hoc exempla cōgerere. et omnem
laceſſētis ꝓcacitatē teſtimonioꝝ nube celare: Veꝝ
ad huc pauca ſubiciā vt hijs ſimilia ipē ſibi lcōr i
ueiat: loquit̄ i geneſi ſmo diuin⁹: Et tradiderūt
iacob deos alienos q̄ erāt i maib; eoꝝ. ⁊ inaures
q̄ erāt i auricuilis eoꝝ et abſcōdit eas iacob ſubter
terebintū q̄ ē in ſicimis ⁊ pdidit eas vſ; in hodier
nū diem: Itē in fine deutronomij: Et defūctus eſt

moyſes ſeruus dñi in terra moab per verbū dñi et
ſepeliuit eū i geth prope domū phegor ⁊ nēo ſcit ſe
pulchꝝ eiꝰ vſꝫ i diē iſtū: Certe hodiernꝰ dies illiꝰ
temporis eſt eſtimandꝰ quo hiſtoria ipſa cōſcripta
eſt: Siue moyſen dicere volueris auctorē pentha
theuci ſiue eſdram eiuſdem inſtauratorem operis ñ
recuſo: Non h̄ queritᷣ vt id qd̄ dictū eſt vſꝫ in diē
iſtum ad illā referatur etatem. qua libri editi ſiue
cōſcripti ſūt: Doceat igitᷣ poſt illam diem tot iā
annorū vſꝫ nos voluminibꝫ exactis. q̄ ydola q̄ ſub
terebinto cōdita fuerāt reperta: Aut moyſi tumu
lum inueſtigatum quia obmixe aſſerit poſt donec ⁊
vſꝫ eē incipere qd̄ tam diu nō fuit q̄ꝫ diu vſꝫ cōple
retur et donec. quin potius animadūtat ſcripture
ſancte ydonea et nobiſcū in q̄ heſitabat intelligat
ea de quibus poſſet ambigere ſi nō fuiſſēt ſcripta
ſignati cetera nr̄e intelligencie derelinqui: Si eñ
adhuc recenti tempore viuentibꝫ hijs qui viderāt
moyſen ſepulchrum eius potuit ignorari. multo
magis tot ſeculis pereūtibus Iuxta qd̄ illud intel
ligitur de ioſeph. euangeliſtam id indicaſſe de quo
ſcandalū poterat moueri nō eam cognitam eſſe a
viro ſuo vſꝫ ad partum vt multomagis intellige
remus cognitam ñ fuiſſe poſt partū a qua tūc ſe
abſtinuit cum adhuc de viſione poterat fluctuare
Ad ſūmam illud requiro. quare ſe abſtinuerit io
ſeph vſꝫ ad partus diem: Reſpōdebit vtiqꝫ quia

angelum audierat dicentem q̊d eu̅m in ea natu̅ eſt
de ſpu̅ ſancto eſt: Ad q̊d nos inferimus: Et certe
audierat Joſeph fili dauid ne timeas accipere ma
riam coniugem tuā ꝓhibitu̅ ei fuerat ne relinquerꝫ
ne adulteram eſtimarꝫ vxorem: Nu̅q̄t a co̅greſſu
coniugis ſepatus fuerat cu̅ vtiqꝫ ne ſepararet̄ ma
gis fuiſſꝫ āmoitus: Et audebat inq̄ut vir iuſtus
dei in vtero audiens filiu̅ de vxoris coitu cogitare
pulchre: Qui ergo ſomniu̅ tm̅ credidit vt vxore̅
no̅ auderet attinge̅. is poſtq̄ paſtoꝝ voce cognoue
rat. angelu̅ dn̅i veniſſe de cel̄ et dixiſſe ad eos: No
lite time̅: Ecce euāgelizo vob̄ gaudiu̅ magnu̅ q̊d
erit oi ꝑplō. quia nob̄ natus eſt hodie ſaluator q̊
ē xp̄s dn̄s in ciuitate dd̊. et cu̅ eo laudes milicie con
cinuiſſe celeſtis. gloria in excelſis deo et ſuper ter
ra̅ pax in hominibꝫ bone volu̅tatis. qui ſymeone̅
iuſtu̅ inter amplexus paruuli viderat predicāte̅m
Nu̅c dimittis ſeruum tuu̅ domine ſc̄d̊m verbum
tuu̅ in pace: Quia viderunt oculi mei ſalutare tuu̅
Qui annam ꝓphiſſam magos ſtellam herodem
angelum viderat qui inq̄ miracula tanta co̅noue
rat dei templum ſpu̅s ſancti ſedem dn̅i ſui matre̅
audebat attingere: Et certe maria co̅ſeruabat om
nia verba hec co̅ferēs ī corde ſuo: Ac ne impudent̄
neges iſta ignoraſſe ioſeph: Et erāt inq̄t lucas pr̄
illius ꝛ mat̄ admirātes ſup hijs que dicebāt̄ de eo
Licet tu mira imprudētia hec in grecis codicibus

falſatā contendas que nō ſolū omnes pene grecie
tractatores in ſuis voluminib; reliquerūt ſ; nōnul
li q̄z latini ita vt in grecis habetur aſſumpſerunt:
Nec neceſſe eſt nūc de exemplarioꝝ vaietate trac
tare: Cū omne veteris ⁊ noue ſcripture inſtrumētū
in latinū ſmonē exinde tranſlatū ſit. ⁊ multo puri
or manare credenda ſit fōtis vnda q̄ʒ riui. hec ais
apd̄ me nuge ſūt ⁊ argumētacō ſupflua ⁊ diſputa
cō. magis curioſa q̄ʒ vera: Nūq̄d nō potuit ſcrip
tura dicere et accepit vxorem ſuā et n̄ fuit ampli9
auſus cōtigē eam ſicut de thamar dixit et iuda ā
defuerūt matheo verba quib; id qd̄ volebat intelli
gi poſſet effari: Nō cognouit inq̄d eā donec pepit
filiū poſt partū ergo cognouit cui9 cognicōnē ad
partum vſq̄z diſtulerat: Si tū cōtēcioſus es iam
nūc tua mente ſupabeis Nolo m̄ aliq̄d inter par
tū et coitū tempus interſeras: Nolo dicas mulier
quecūq̄z cōceperit et peperit maſculū immūda erit
ſeptem dieb; ſecūdum dies ſeceſſiōis et purgacō
nis ſue immūda erit et octauo die circūcidet carnē
ꝑpucij ei9 et trigita trib; dieb; ſedebit ī ſanguīe pu
ro et om̄e ſcm̄ nō tāget et reliq̄: Statim eā in va
dat ioſeph: Statim audiat per iheremiam: Equi
inſanientes in feminas facti ſūt m̄ vnuſquiſ; ad
vxorem ꝓximi ſui hinniebat: Alioq̄n quō ſtare
poterit non cognouit eam donec pepit filiū ſi poſt
purgacōnis tempus exſpectat: Si quadraginta

curſũ diebus tanto tempoꝛe dilata libido differetur
Polluatur cruoꝛe puerpere. obſtetrices paruulum
vagientem. maritus laſſam teneat vxoꝛem: Sic
incipiant nuptie. ne euangeliſta mẽtitus ſit Sed
abſit vt hoc de matre ſaluatoꝛis et viro iuſto ita
ſit eſtimãdũ: Nulla ibi obſtetrix. nulla muliercu
laꝝ ſedulitas interceſſit: Ipſa pãnis inuoluit in
fantẽ. ipſa ⁊ mater ⁊ obſtetrix Et collocauit inq̃t
eũ in preſepio quia nõ erat locus ei in diuerſoꝛio
Que ſentẽcia et apocriphoꝝ delitamenta conuincit
dum maria ipſa pannis inuoluit infantem. ⁊ hel
uidij expleri non patitur voluntatem. dum in di
uerſoꝛio locus non fuit nuptiaꝝ: Veꝝ q̃a iam ſa
tis habũdeq; reſpõdim⁹ ad id qd̕ ꝓpoſuerat añq̃
cõueirent ⁊ nõ cognouit eã donec peperit filiũ: Ad
terciã veiendũ ẽ q̃ſtõ; vt iuxta oꝛdinẽ diſputacõis
eius etiã nrẽ reſpõſiõis oꝛdo ꝓcedat: Vult eñ a
lios q̃; filios mariã ꝓcreaſſe. et ex eo qd̕ ſcptũ eſt
Aſcẽdit aũt ioſeph in ciuitatẽ dauid vt ꝓfitẽret cũ
maria vxoꝛe ſua pregñte. Factũ ẽ aũt cũ eſſent ibi
ĩpleti ſũt dies vt parẽt ⁊ peperit filiũ ſuũ p̃mogeni
tũ. nitit̃ approbarẽ p̃mogeitũ nõ poſſe dici ñ q̃ cũ
hẽat et frẽs: Dicit vnigeit⁹ ille vocat̃ qui parẽtibꝫ
ſol⁹ ſit fili⁹: Nos aũ ita definim⁹: Omis vigeitus
p̃mogeitus ñ oĩs p̃mogeit⁹ vigeit⁹. p̃mogeit⁹ eẽ
ñ p̃t añ quẽ alij ſ; añ quẽ null⁹: Omẽ inq̃t dñs ad
aaron qd̕ apit vuluã ab oĩ carne que offert dño

ab hominevſꝫ ad pecus tui eēt tm̄ precijs ꝛ͛dimēt
ꝑmogenita hominū et primogenita pecoꝝ inmūdo
rum. definiuit ſmo dei qd ſit primogenitū: Omne
inqͥd qd̓ aperit vuluam: Alioquin ſi nō eſt primo
genitus n̄ is tm̄ quem ſequūꝫ ꝛ fratres: Tā diu
ſacerdotibus primogenita nō debenꝫ. q̄ꝛ diu ꝛ ali
a fuerīt ꝓcreata ne forte ꝑtu poſtea n̄ ſequēte vni
genitus ſit et nō primogenitus: ſiedēpcō inqͥt ei⁹
erit ab vno menſe eſtimacō quinque ſicli ꝛ ſcd̓m
ſiclum ſcm̄ viginti oboli ſūt: Tantūmodo p̄moge
nita vitulorum et primogenita ouiū et primoge
nita caprarum nō redimes ſancta ſūt: Cogit me ſ
mo d̓i vt oīne maſculinū qd̓ aperit vuluam: Si de
mundis aīalib; ſit deo voueam: Si de immūdis
redimā dans preciū ſacerdoti. poſſum ꝛ͛ſpōdere ꝛ
dicere. quid me in vni⁹ menſis cōſtrīgis articulo
Quid primogenitū vocas quē an fratres ſequūꝫ
ignoro: Exſpecta donec naſcaꝫ ſcd̓s: Nichil debe
o ſacerdoti niſi et ille fuerit ꝓcreatus per quē is
q̄ ante natus eſt incipit eē primogenitus: Nōne
m̄ ipſi apices loquenꝫ ꝛ me ſtulticie ꝛ͛darguēt cū
dcīn eē primogenitū qui aperiat vuluam nō qui
habeat et fratres: Deniqꝫ interrogo ꝛ de iohāne
quē cōſtat eē vnigenitū. an ꝛ primo genitus fue
rit vtrum nam et ipſe ſcd̓m legem ꝓ toto cui legi
fueit obnoxius. ambigi nō poteſt: Certe de ſalua
tore ſcptura ſic loquiꝫ: Cū expleti eēnt dies pur

gacōnis eoꝝ ſecundum legem moyſi. duxerūt eū in ihr̄lm vt offerrent eum domino ſicut ſcriptū eſt in lege domini Quia omne maſculinum qđ a perit vuluam ſcm̄ domino vocabitur. et vt darent hoſtias ſcđm qđ dictū eſt in lege dn̄i. par turturū aut duos pullos columbarū: Si hec lex tm̄ ad p̄ mogenitos ptz. p̄mogenitū aūt ſequētes faciūt: nō debuit lege p̄mogeniti teneri q̄ de ſequētibꝫ ig norauit: Sed tenet̄ lege p̄mogeniti. etiā ille quē frēs ceteri nō ſequūt̄: Colligit̄ p̄mogeitū eū vōcari q̄ vuluā aperiat ⁊ ante quē nullus ſit non eū quē frat̄ poſt genitus ſubſequat̄: Moyſes ſcribit ī ex odo: Factū eſt aūt circa mediā noctem dn̄s pcuſſit om̄e primogenitū in terra egipti. a primogenito pharaonis qui ſedebat ſup thronū. vſꝫ ad primo genitos captiue que eſt ad lacū. et om̄e primoge nitū pecoris: Reſpōde m̄ qui tūc ab exterminatoꝛe fuerīt interempti. primogeniti an vnigeniti: Si p̄mogeniti tm̄ illi vōnt̄. qui frēs habent. ergo ab extm̄iatoꝛe vnigeniti liberati ſūt: Si aūt ⁊ vnige niti ceſi ſūt cōn̄ ſn̄iaꝫ fcm̄ ē vt int̄ p̄mogeitos ⁊ v nigeiti moeꝛēt̄: Aut vigeitos liberab̄ a pena ⁊ ridi culꝰ eris: Aut ſi ↄfitebeꝛis int̄fectos ī gtos obtiebiꝰ et vnigeitos p̄iogeitos appellai: Extrea ꝓpō fuit licet idipſū in primogenito volueit oſtēdere frēs dn̄i in euangelijs nominai. vt ibi: Ecce mater eius et frēs ſtabāt foꝛas q̄rentes loqui cū eo: Et alibi

Poſt hec aſcendit capharnaũ ipẽ ⁊ mater eius ⁊
fratres :Et albi: Dixerũt ergo ad eũ fratres ipſi
us: Tranſi hinc et vade in iudeam vt et diſcipuli
tui videant opera que tu facis: Nemo em̄ in occul
to quid faciens querit ipẽ in palam eẽ: Si hec fa
cis manifeſtas teipm̄ mũdo. iohãne deſuper infe
rente. neꝫ em̄ frẽs eius tũc credebant in eũ: Item
Marcus atqꝫ mathe⁹: Et docebat eos in ſynago
ga eorũ in patria ſua ita ut ſtuperent et dicerent
vnde huic hec oĩs ſapiencia virtus: Nõne h̄ eſt fa
bri filius: Nõne mater eius dicitur maria et fra
tres eius. iacobus et ioſeph. et ſymon et iudas.
Et ſorores eius om̄s apud nos ſunt: lucas q̄ꝫ in
actibꝫ apoſtoloꝝ ita refert. hij omnes erant inſtã
tes vnanimes oracõni cũ mulierib⁹ et maria que
fuit mater iħu ⁊ frĩbus ipſi⁹: Nec nõ ⁊ apoſtol⁹
paulus in eandem hiſtorie veritatem pari voce con
cordat: Aſcẽdi aũt ſcd̄m reuelacõꝫ et neminẽ vidi
niſi petrũ et iacobũ fratrem dñi: Et rurſũ in alio
loco: Nũq̄d nõ habemus poteſtatem manducãdi
et bibendi Nũq̄d non habe⁹ poteſtatem mulieres
circũducendi ſicut et ceteri apoſtoli ⁊ fratres dñi
et cephas: Et ne forte aliquis iudeoꝝ teſtimoniũ
nõ admitteret qui etiã noĩa frm̄ illius ediderit ſi
mili eos aſſerens in frĩbꝫ erroẽ deceptos qᵈ ĩ pa
tre eſtimando ſũt lapſi. argute precauens ait hec
eadem võbula ab euangeliſtis in alio loco noiari

et eoſdem eſſe frēs domini filios marie Matheus loquitur: Erant autē ibi haut dubium quin ante crucem domini. etiā mulieres multe alōge exſpectantes que ſecute fuerant ihm a galilea. miniſtrātes illi inter quas erant maria magdalene et maria iacobi et ioſeph mater. et mater filiorum zebedei: Item Marcus: Erant autem et mulieres de longe aſpicientes. inter quas erat maria magdalene et maria iacobi minoris et ioſeph mat. ꝛ ſalome Ibiq; poſt modicū. et alie multe que aſcēderāt cū eo in ihrlm: Nec non et lucas: Erāt aūt maria magdalene et iohanna et maria iacobi et cetē cū eis. Nec idcirco replicauiꝰ. ne heluidius calumpnietur et clamitz ea que pro ſe faciant a nobis eē ſubtracta et ſentenciam ſuam nō teſtimoniis ſcripturatum ſed lubrica diſputacione conuulſam: Ecce inquit Iacobus ꝛ ioſeph filij marie ideſt quos iudei appellauerāt fratres. ecce maria iacobi minoris et ioſeph mater: Minoris autem iacobi ad diſtinctōnem maioris qui erat filius zebedei ſicut in alio loco marcus ponit. Maria aū magdalene et maria iacobi et ioſeph viderūt vbi poneretur: Et trāſacto ſabato emerūt aromata et venerūt ad monumentū: Et vtiz ait: Quā miſerū eſt ꝛ ipiū hoc ſentire de maria. vt cū alie feiē curā ſepulturē ihu habuerīt mrēz eiꝰ dicaꝰ abſētē ā alterā; eē mariā neſcio qm ꝯfingaꝰ preſertī cū iohānis euāgeliū teſtetur

eam illic p̄ſentem fuiſſe q̄n illā dn̄s de cruce iā vi
duam vt matrem iohā̄ni cōmēdabat: Aut nūq̄t
euangeliſte fallūt᷑ ⁊ fallūt. vt eoꝝ mariam matrē
dicerent quos iudei fratres ihū eē dixerūt: O fu
roꝛ cecus et in ꝯpetiū et exiciū. mens veſana dicis
ad crucē dn̄i matrē ei⁹ fuiſſe p̄ntē dicis iohanni
diſcipulo ob viduitatē ⁊ ſolitudiēꝫ fuiſſe ꝯmdatā
q̄ſi iuxta te n̄ haberꝫ q̄tuoꝛ filios ⁊ in numeās fili
as quaꝝ ꝯſoꝛtio frueret᷑: Viduā quoqꝫ nōminas
qd̄ ſcriptura nō loquit᷑: Et cū oīa euangeliſtaꝝ ex
empla ꝯponas ſolius tibi iohānis verba nō com
placent Dicis trāſitorie ad crucem dn̄i eam fuiſ
ſe preſentem ne cōſulto p̄teriſſe videaris et tn̄ que
cū illa mulieres fuerīt ſiles Ignoſcēm neſcienti n̄
viderem cōſulto reticentem: Audi itaqꝫ iohannes
euāgeliſta quid dicat: Stabant aūt iuxta crucē
ihū mater ei⁹ et ſoroꝛ matris ei⁹ maria cleophe
et maria magdalene: Nulli dubiū ē duos fuiſſe
apoſtolos iacobi vōbulo nūcupatos. iacobum ꝫe
bedei ⁊ iacobum alphei: Iſtū minoꝛem neſcio quē
iacobum quē marie filiū: Nec tn̄ matris dn̄i ſcp̄
tura. cōmemoꝛat apoſtolū ūis eē an n̄: Si apoſto
lus eſt. alphei filius erit. et credet in ihm et non
erit de illis fratribus de quibꝫ ſcp̄tū eſt: Neqꝫ eīn
fratres eius tūc credebant in eū: Si n̄ ē apoſtol⁹
tercius neſcio quis iacobus ē fr̄ dn̄i putand⁹ Et
quō terci⁹ ad diſtinctōꝫ maioꝛis appellabit᷑ mioꝛ

eū maioꝛ ⁊ minoꝛ nō inter tres ꝫ inter duos ſole
ant pbere diſtācia ⁊ frē dm̄ apoſtolus ſit. paulo di
cente: Deinde poſt triniū veni iheroſolimā vidē petꝝ
et manſi apd eū diebus quindecī: Alium aūt apoſ
toloꝝ vidi neminē niſi iacobum frēꝫ dm̄: Et in ea
dē epiſtula. ⁊ cognita gracia q̄ data eſt m̄. petrus
et iacobus et iohānes qui videbantur columpne
eē dextras m̄ dederunt: Ne aūt hūc iacobū putes
filium zebedei. lege act⁹ apoſtoloꝝ iam ab herode
fuerat interemptus: Reſtat cōcluſio vt maria iſta
que iacobi minoris ſcribitur mater. fuerit vxoꝛ al
phei et ſoroꝛ marie matris dm̄. quā mariam cle
ophe iohānes euangeliſta cognoīauit ſiue a prē.
ſiue a gentilitate familie. aut q̄cūꝫ alia cā ei nomē
imponens: Si aūt inde tibi alia atqꝫ alia viden²
q̄ alibi dicatur maria iacobi minoris mater. et ꝫ
maria cleophe. diſce ſcripture cōſuetudinem. eunꝫ
dem hominē diūſis nominibꝯ appellari: Raguel
ſocer moyſi iethro d²: Gedeon null̄ cauſ̄ imutati
nois an̄ pmiſſis. ſubito ieroboal leg²: Ozias rex
iuda viciſſim azarias vōc. mōs thaboꝛ thabirion
d²: Rurſū hermō phinees ↄgnoīant. Gamoꝛ ⁊ a
morre⁹ cognoīauit eū ſanir: Eadē celi plaga t̄bꝫ
noībꝫ appella². nageb. theman. borō: lege ezechiel
petrus ſymon d² ⁊ cephas. iudas zelotis. ī alio
euāgelio thade⁹ ſcrib² Multa qꝫ alia q̄ ad exēpla
hoꝝ ptinēt ipē ſibi de oībꝫ ſcpturis lcōꝛ poterit ↄggare

Nūc illud eſt q̄d conamūr oſtēdere queadmodū
fratres dn̄i appellētur filij matertē eius marie. q̄
antea nō credentes poſtea crediderūt licet fieri po
tuerit vt vno ſtatim credente alij diu increduli fu
erūt. et hanc eē mariam matrem iacobi et ioſeph
id eſt mariam cleophe vxorem alphei hanc dictā
mariam iacobi minoris. que ſi mater eēt dn̄i ma
gis eam vt in omnib; locis matrem illius appel
laſſet et nō alioꝝ. dicendo matrem alterius voluiſ
ſet intelligi: Veꝝ in hac pte cōtencioſum funem n̄
traho: Alia fuerit maria cleophe: Alia maria iaco
bi et ioſeph dūmodo cōſtet nō eandem mariam ia
cobi et ioſeph eē q̄ matrem dn̄i: Et vnde ais frēs
dn̄i dici ſūt qui nō erant frēs: Jam nūc doceberis
quatuor modis ī ſcp̄turis diuinis frēs dici. natu
ra. gente. cognacōne. affcū: Natura vt eſau et ia
cob duodecim patriarche: Andreas et petrus. ia
cobus et iohānes. Gente. qua oīs iudei frēs int
ſe vōnt: Vt in deutrononio: Si aū emeris frēm
tuū q̄ eſt hebreus vel que eſt hebrea ſeruiet tibi
ſex annis et ſeptimo āno dimittes eū liberū abs
te: Et in eodē cōſtituendo cōſtitues ſuper te pncipē
quem elegerit dn̄s deus tuus eū qui ex frībus tu
is ſit: Non eīm poteris cōſtituē ſuper te hominem
alienigenam qm̄ nō eſt fr̄ tuus: Et ruſum: Ne
viſo vitulo frīs tui vel oue eius errātibus per viā
negligas eam ſꝫ reuerſione ea reduces frī tuo. et

reddes fratri tuo: Quod ſi appropinquat tibi frẽ
tuus neqꝫ noueris eum . collige ea itra domum tu
am et erunt tecum donec querat ea frater tuus et
reddes ei: Item paulus apoſtolus: Optabam in
quit ego ipſe anathema. eſſe a criſto pro fratribꝰ
meis cognatis. ſecũdum carnem q̃ ſũt iſrahelite
Porro cognacõẽ frẽs võnt. qui ſũt de vna famili
a . ideſt patria quas latini paternitates inẽp̃tãt
et cũ ex vna radice multa generis turba diffũdit
Vt in geneſi Dixit aũt abraham ad loth: Nõ ſit
iurxa int̃ me et te. et int̃ paſtores meos et paſtoẽs
tuos q̃a oĩs homines nos frẽs ſuꝰ Ibiqꝫ elegit
ſibi loth regionẽ iordanis. et eleuauit loth ad ori
entẽ et diſceſſerũt vnuſquiſꝫ a frẽ ſuo: Et ĩte loth
nõ ẽ frẽ abrahe ſꝫ filiꝰ frĩs eius aran: Thara q̃ppe
genuit abrahã et nachor et aran. aran aũ genuit
loth: Et rurſum: Abraham autem erat annorum
ſeptuagintaquinqꝫ cum exiſſet de charra. et ſump
ſit abraham vxorem ſuam et loth filium fratris
ſui: Quod ſi adhuc dubitas fratrem fratris filiũ
nuncupari accipe exemplum: Cum autem audiſſꝫ
abraham . quia captiuus ductus eſt loth frater
ſuus: Numerauit vernaculos ſuos. trecentos de
cẽ et octo: Et cũ cedẽ nocturni impetus deſcp̃ſiſſꝫ
adiecit Et reduxit oẽꝫ eq̃tatũ ſodomoꝝ ⁊ loth frẽꝫ
ſuum reuocauit: Sufficiebant hec ad ea que dix
imus approbãda: Sꝫ ne in aliquo cauilleris ⁊ te

quaſi lubric⁹ ãguis euoluas. teſtimonioꝝ ſtrīgē
dus es vincul̄. ne querulus ſibiles ⁊ te dicas ma
gis argumẽtacõibus tortuoſis q̃ ſcp̃turaꝝ verita
te ſuperatum Jacob yſaac filius ⁊ rebecce cũ frīs in
ſidias metuens meſopotamiam pergere cepiſſet.
Acceſſit et deuoluit lapidẽ de ore putei et adaq̃uit
oues laban frīs matris ſue ⁊ oſculatus eſt iacob
rachel ⁊ exclamans voce ſua plorauit ⁊ indicauit
rachel quia fr̃ eſt pr̃is eius et quia filius rebecce ē
Ecce et hic eadem lege qua ſupra fr̃ ſororis filius
appellat̃: Et iterꝝ. dixit aũt laban ad iacob: Quĩ
fr̃ meus es nõ ſeruies m̃ g̃tis. dic m̃ que ſit m̃ces
tua: Expletis itaq; viginti annis cũ ignorante ſo
cero vxoribus filijs q; comitatus reu̇teret̃ ad pr̃iã
cõſecutus eſt eũ laban in monte galaad: Et cũ ido
la que rachel erat furata queſita non inueniſſet in
ſarcinis: Reſpõdit et dixit ad laban: Que culpa
mea eſt ⁊ q̇d delictũ meũ q̇d pſecutus es me et q̃a
ſcrutat⁹ es vaſa mea: Quid inueniſti de omnib;
reb; tuis: Pone h̄ in cõſpcũ frm̃ tuoꝝ et frm̃ me
oꝝ. et redarguant inter duos nos: Reſponde m̃ q̃
ſũt iſti frẽs iacob et laban qui tũc fuerint in pn̄ti
Eſau certe fr̃ iacob abſens erat ⁊ laban fili⁹ Ba
tuel frem̃. excepta rebecca ſorore nõ habuit: Innu
merabilia ſũt iſti⁹ modi libris inſerta diuis: Sz
ne longũ faciam. ad extremam diuiſiõis partem
reu̇tar. idẽ ⁊ aſſũ fratres dici qui in duo ſcindit̃.

in ſpũale et in ɔmuẽ: In ſpũale quõ oĩs xriſtiaĩ
fratres ſumus et võmur vt ibi: Ecce q̃ȝ bonum ⁊ q̃ȝ
iocũdum habitare fratres in vnum: Et ſaluator
narrabo inq̃t nomen tuũ fratribꝫ meis: Et alibi:
vade dic fratribꝫ meis: Porro in cõmune q̊a oẽs
homines ex vno patre nati pari inter nos germa
nitate cõiungim᷑: Dicite ait hiis qui oderũt nos
fratres nr̃i vos eſtis: Et apoſtolus ad corinthios:
Si quis fr̃ nominatur fornicator. aut auarus aͤ
ydolis ſeruiens aͤ maleficus aut ebrioſus aͤ rapax
cũ huiuſmodi noli cibũ ſumẽ ⁊ ceteraͤ hiis ſimilia
Interogo nũc iuxta quẽ modũ frẽs dñi in euãge
lio intelligas appellari Iuxta naturã: Sꝫ ſcpturaͤ
nõ dicit niſi marie eos võns filios. nñ ioſeph iux
ta gentẽ: Sꝫ abſurdũ eſt vt pauci ex iudeis vocati
ſũt frẽs cũ oĩs qui ibi erant hac lege iudei frẽs
potuerũt appellari: Iuxta affectum humani iuris
et ſpũs. verum ſic qui magis fratres q̃ȝ apoſtoli
quos docebat intrinſecus. ⁊ quos matrem võbat
et fratres: Aut ſi omnes q̃ꝫ homines fratres. ſtul
tũ fuit nũciaẽ q̃ſi ꝓpriũ Ecce frẽs tui q̃rũt te Cũ ge
neralit̃ oẽs hoĩes hoc iure ſint frẽs: Reſtat ig᷑ vt
iuxta ſupiorẽ expoſitiõꝫ frẽs eos itelligas appella
tos cognacoẽ. ñ affcũ. ñ gentis ꝓuilegio. ñ natura
quõ loth abrahe. quõ iacob laban appellatus fr̃:
Quõ ⁊ filie ſalfach accipiũt cleros int̃ frẽs ſuos
Quõ ⁊ ipẽ abrahã ſarã ſororẽ ſuam habuit vxorẽ

Etenim ait vere ſoror mea eſt de patre nō de matre id eſt frīs filia nō ſororis: Alioquin quale eſt vt abraham vir iuſtus prīs ſui filiam cōiugem ſuſpeit cū in primis hominibꝫ ꝗpter auriū ſcītat em idipſū ſcptuā ñ nominet. malens intelligi ꝙ proferri et deus poſtea lege ſāctiāt et minet: Qui accepit ſororem ſuam de patre ſuo vel de matre et viderit turpitudinem eius ⁊ ipſa viderit turpitud inē illi⁹ opprobriū ē. exterminabitur coram filijs geneis ſui. turpitudinē ſororis ſue detexit. pēcm ſuū recepit: Imperitiſſime hominū iſta ñ legeras. et toto ſcpturaꝝ pelago derelicto ad iniuriam virginis tuam rabiem cōtuliſti. in exemplū eius quē fabule ferūt. cū vulgo eēt ignotus ⁊ nichil boni poſſit facinoris excogitare quo nobilis fieret diane incendiſſe templū et nullo prodente ſacrilegium. ipē in medium proceſſit clamitans ſe incendium ſubieciſſe ſciſſitātibꝫ epheſi principibꝫ quam ob cāꝫ facere hōc voluiſſet. reſpōdiſſe vt quia bene ñ poteram. male ōibꝫ innoteſcerem Et hoc quidem greca narrant hiſtoria: Tu verō templū dmci corporis ſuccendiſti. tu cōtaminaſti ſacrariū ex q̄ uis quadrigam frēm et ſoroꝝ proceſſiſſe cōgeriē: Deniqꝫ cū iudeis voce ſociata dicis: Nōne hic eſt fabri filius Nōne mater eius dicitur maria ⁊ frēs eius iacobus et ioſeph et ſymon et iudas. et ſorores eius oēs apud nos ſūt: Oīs niſi turba nō

dicitur: Quis te oro ante hanc blaſſemiam noue rat: Conſecutus es qđ volebas nobilis factus es ī ſcelere: Ego ipē q̄ cōtra te ſcribo cū in eadē vrbe tecū conſiſtam. albus vt aiunt ater ve ſis neſcio: Pretermitto vicia ſermonis quibus omnis liber tuus ſcatet. taceo ridiculū exordium. o tempora. o mores nō quero eloquenciam q̄m ipē non habens in fratre carterio requiſiſti: Nō inquā flagito ligue nitorem aīe q̄ro pietatē: Apud criſtianos eīn ſoleociſmus eſt magnum et viciū turpe: Quid vel narrare vel facere: Ad calcem venio et te cornuta interogacōe concludo: Dic q; tecum agam quaſi ſupius nichil egerī eodem modo dictos eſſe frēs dn̄i. q̄ ioſeph dcūs eſt pr̄: Ego inq̄t et pr̄ tu⁹ dolentes q̄rebā⁹ te Mater hec loq² nō iudei: Et ipē euāgeliſta refert Et erant pater illius et mater ammirantes ſuper hijs que dicebant̄ de eo. et hijs ſimilia q̄ iam enumerauimus et in quib; pntes vōnt̄: Ac ne forte de exemplarioꝝ vaietate cauſeis qua ē ſtultiſſime pſuaſiſti. grecos codices eē falſatos: Ad iohānis euāgelium venio ī quo planiſſime ſcribi²: Inueit philipp⁹ nathanael ⁊ ait illi: Quē ſcpſit moyſes in lege et ꝓphis Inuenimus ihm filium ioſeph a nazareth: Certe hoc ī tuo codice cōtinetur: Reſpōde michi quomō iheſus filius ſit ioſeph. quem cōſtat de ſpiritu ſancto procreatum: Vere ioſeph pr̄ ꝗuis ebes ſis dicere non audebis: An putabatur

Eodem modo eſtimentur et fratres. quo eſtimatus eſt pr̄: Et qm̄ iam exautibꝫ ⁊ cōfragoſis locis enauigauit oracō. pandenda ſūt vela ⁊ in epilogos illius irruendū in quibꝫ ſciolus ſibi viſus: Tertullianum in teſtimoniū vocat ⁊ victorini pictabionēſis epi verba ꝯponit. et de tertuliano quidem nichil amplius dico ꝙ eccliē hominē nō fuiſſe De victorino vero id aſſero qḋ ⁊ de euangeliſtis fr̄es eū dixiſſe dm̄. nō filios marie. fr̄es aūt eo ſenſu quē ſupius expoſuimus ꝓpinq̄tate nō matre: Verum nugas terim⁹ ⁊ fōte veritatis amiſſo opinionū riuulos cōſectamur: Nūq̄d n̄ poſſū tibi totam veterum ſcp̄toꝝ greciam cōmouē. ignacium. hireneū policarpum. iuſtinum martirem. multoſꝫ alios apoſtolicos ⁊ eloquētiſſimos viros qui adu̇ſum hebionem ⁊ theodotum. bizantinum. hec eadē ſencientes plana ſapiencie volumina cōſcripſerunt: Que ſi legiſſes aliq̄n plus ſaperes: Sed melius puto breuiter ad ſingula reſpondere. ꝙ diuci⁹ immorādo volumen extendere: In illō nūc impetū facio in quo tu v̇ginitatem et nupcias cōpādo diſertus eē voluiſti: Riſimus in te prouḃium: Camelū vidim⁹ ſaltitantem: Dicis: Nūq̄d meliores ſūt virgines: Abraham et yſaac et iacob qui habuē cōiugia Nūq̄d nō cotidie dei manibꝫ pueri fingūtur in ventribus vt merito erubeſcere debea⁹ mariam nupſiſſe poſt partum Quod ſi hoc illis turpe

videtur ſupeſt. vt nō credant etiam dm̄ per geni
talia virginis natū: Turpius eſt em̄ iuxta eos
dm̄ p virginis pudenda genitū. q̄ȝ virginem viro
ſuo nupſiſſe poſt partū Jungē ſi. libet alias natu
re cōtumelias: nouem menſibȝ vteꝝ inſoleſcentem
faſtidia partum. ſaguinē pānos Jpē tibi deſcriba
tur. infans tegmine membranaꝝ ſolito cōuolutꝰ
ingerāt̄ dura preſepia vagitus puuli Octaue diei
circūciſio tempus purgationis vt probetur inmū
dus: Nō erubeſcimꝰ nō ſilemus: Q̄nto ſūt hui
lioꝛa que pro me paſſus eſt: tanto plus illi debeo:
Et cū omnia replicaueis nichil cruce cōtūelioſiꝰ
ꝓferes q̄m profitemur et credimꝰ. et ī qua de hoſ
tibȝ triūphamꝰ: Sȝ vt hec q̄ ſcripta ſūt nō nega
mus: Jta ea q̄ non ſūt ſcrpta renuiꝰ: Natū deū
eē de virgīe credimus. q̄a legimꝰ Mariā nupſiſſe
poſt ptū. ideo nō c̄dimꝰ q̄a n̄ legimꝰ: Nec hoc iō
dicimus quo nuptias cōdēmpnemus: Jpſa q̄ppe
ūgitas fructus ē nuptiaꝝ: Sȝ quo nobis de ſcis
viris temē eſtimaē nil liceat: Poſſūꝰ em̄ hac eſti
macoē paſſibilitatis cōtēdere. pluēs q̄ȝ vxores ha
buiſſe ioſeph q̄a plures habuit abraham. plures
habuerit iacob. et de hijs eē vxoribus fratres dm̄
qđ pleriqȝ nō tā pia q̄ȝ audaci temeitate cōfingunt
Tu dicis mariā ūgimē n̄ pmāſiſſe. ego plꝰ m̄ ven
dico etiā ipm̄ ioſeph ūgiēȝ fuiſſe p mariā vt ex vir
giali cōiugio ūgial' filiꝰ naſcēt̄ Si em̄ in viꝛ ſcīn

fornicacō nō cadit ⁊ aliam eum vxorem habuiſſe nō ſcribit: Marie aūt quā putatus eſt habuiſſe. cuſtos potius fuit q̄ꝫ maritus. relinquit v̓ginem eū manſiſſe cū maria qui pr̄ dn̄i meruit appellari Et quia de cōpacōne virginitatis et nupciarū ſū aliqua dicturus: Obſecro lectores ne me putent nupcijs detraxiſſe in virginū laude ⁊ aliq̈m feciſſe diſtanciam int̄ ſcōs veteris teſtamti ⁊ noui: Ideſt inter eos qui habuē cōiugia ⁊ hos qui a cōplexu mulieꝝ penitus receſſerīt. verꝫ pro cōdicōe tempm alij eos tūc ſubiacuiſſe ſētencie. ⁊ alij nos in quos fines ſeculoꝝ deuenerūt: Quā diu lex illa permā ſit: Creſcite et multiplicamini ⁊ replete terram. et maledicta ſteril̄ q̄ n̄ facit ſemē i iſrl̄. nubebāt oīns et nubebant̄. et derelictis pntibꝫ fiebant vna caro Qn̄ vero vox illa ptonuit tempus breuiatum eſt reliquū eſt vt et qui habent vxores ſic ſint q̈ſi nō hn̄tes. adhērentes dn̄o vn⁹ cum eo efficimur ſpn̄s. Quare: Quia qui ſine vxore eſt ſollicitus eſt ea que ſūt dei quō placeat deo: Qui aūt cū vxore eſt ſollicitus eſt que ſūt hui⁹ mūdi. quō placeat vxori Diuiſa eſt mulier ⁊ virgo q̄ n̄ eſt nupta cogitꝫ q̄ ſūt dn̄i vt ſit ſancta ⁊ corpoē et ſpū: Nam que nupta eſt cogitat que ſūt mūdi quō placeat viro Quid oblatras: Quid r̄pug̃s. vas electōnis hec loquit̄. dicēs. diuiſa eſt mulier et virgo. vide qn̄te felicitatis ſit q̄ ⁊ nomen ſexus amiſerit: Virgo

iam mulier non vocatur: Que nõ eſt nupta cogi
tat q̄ ſũt dñi. vt ſit ſcã corpe ⁊ ſpũ: Virgis diffico
ẽ. ſcãȝ eẽ corpe ⁊ ſpũ. q̄a nichil ꝓſit carnẽ hrẽ vir
gĩnẽ ſi mente q̄s nupſerit: Que vero nupta ẽ cogi
tat que ſunt mundi quomodo placeat viro: Jdẽ
tu putas eſſe diebus et noctibus vacare oracioni
vacare ieiunijs. ⁊ aduentum mariti. expolire faci
em. greſſus frangẽ. ſimilare blandicias Jlla hoc
agit vt turpior pateat. ⁊ nature bonum fuicet. in
iuria hec ad ſpecula pingitur. et in contumeliam
artificis conatur pulchrior eẽ q̄̃ nata eſt: Jñ iſan
tes garriũt familia ꝓſtrepit. liberi ab oculis liberi
ab ore dependent: Cõputantꝰ ſumptus. Jmpendia
ꝑparãtꝰ: Hinc cocoꝝ accincta manꝰ. carnes terit Hic
textricũ turba cõmurmurat Nũciatꝰ interi vir veni
re cũ ſocijs Jlla ad hirũdinis modum luſtrat vni
uerſa penetralia. ſi thorus rigeat. ſi pauimenta
verrerĩt. ſi ordinata ſint pocula. ſi prandium ꝑpa
ratum: Reſponde queſo inter iſta. vbi ſit dei cogi
tacio Et hee felices domus: Ceterum. vbi tympa
nũ ſonat. tibia clamitat. lira garrit. cimbalum
concrepat. quis illic timor dei. Paraſitus in con
tumelijs gloriatur: Jngrediuntur expoſite libidi
num victime ⁊ tenuitate veſtium. vnde impudicis
oculis ingeruntur: Hijs in felix vxor aut letatur
et perit. ã offendiꝰ et maritꝰ ĩ iurgia cõcitatꝰ. hinc
diſcordia ſeminariũ rpudij: Aut ſi aliqua inueniꝰ

domus in qua iſta non fiant. que tamen tanta aui ſent: Ipſa diſpenſacio domus. liberorum educacio neceſſitates mariti. correctio ſeruulorum quem a cristi cogitacione non auocent Defecerūt ait ſcp̄ tura ſare muliebria: Poſt qd̄ dicit̄ ad abraham Omnia quecūq; dicit tibi ſara audi vocem eius Que nō eſt in partus anxietate et doloribus que deficientibus menſtrui cruoris officijs mulier eē deſiſtit a dei maledictōne fit libera nec eſt ad virū cōuſio eius: Sed ecōtrario vir ſubicitur ei et dm̄ ei voce precipitur: Omnia quecūq; dicit tibi ſara audi vocem eius: Et ſic incipiunt vacare oracōni quia q̄ diu in cōiugio debitum ſolui͛. orandi p̄te rit̄ inſtancia: Non negamus viduas. non nega mus maritatas. ſanctas mulieres inueniri: Sed que vxores eē deſierint que in ipſa neceſſitate cō iugij imitantur virginum caſtitatem: Hoc eſt qd̄ apoſtolus breuiter criſto in ſe loquente teſtatus ē Innupta cogitat que dei ſunt quō placeat deō: Nupta vero cogitat q̄ ſunt mūdi quō placeat vi ro. nobis ſuper hoc campum intelligencie derelin quens: Nec tamen alicui neceſſitatem imponit ā laqueum ſed ad id qd̄ honeſtum eſt ſuadet volens omnes eſſe ſicut ſeipſum: Et q̄m q̄ de virginitate preceptum dm̄ non habeat. quia vltra homines eſt et quodammodo impudentis erat contra natu ram cogere: Alioq; modo dicere. volo vos eſſe qd̄

angeli ſūt vnde et virgo maioris precij dū id con
tempnit qd̓ ſi fecerit non delinquit nichilominꝰ
in coheretibus infert. conſilium autem do tamq̄
miſericordiam cōſecutus a deo vt ſim fidelis: Exiſ
timo ergo hoc bonum eē ꝓpter inſtantem neceſſi
tatem quia bonum eſt homini ſic eē: Que eſt iſta
neceſſitas: Ve pregnantibus ⁊ nutrientibus in il
la die: Ideo ſilua ſuccreſcit vt poſtea recidatur: Ide
o ager ſeritur vt metatur: Iam plenus eſt orbis
terra nos nō capit: Cotidie bella ſecant. morbi ſb
trahūt.. naufragia abſorbent. et nichilominus de
terminis litigamus: De hoc numero ſunt illi q̄
agnum ſequuntur. qui veſtimenta ſua non coinq̄
nauerunt. virgines enim permanſerunt: Obſer
ua quid ſignificet. non coinquinauerunt: Ego n̄
audeo exponere ne heluidius calumpnietur: Qd̓
autem ais quaſdam eſſe ṽgines tabernarias ego
tibi plus dico eē in hijs ⁊ adulteras. et quod ma
gis mireris. et clericos eſſe caupones et monach
os impudicos: Sed quis non ſtatim intelligat
niſi tabernariā virginem. niſi adulterū monachū
n̄ clericū cauponem eſſe poſſe: Nūq̄t virginitatis
eſt culpa ſi ſimulator ṽginitatis ī crimīe ē: Ego c̄te
ut perſoīs alijs pretermiſſis ad ṽginē veniā q̄ inſti
tutoīas exc̄cet artes. neſcio an corpe. qd̓ ſcio. ſpū
ṽgo n̄ pmanꝫ: Retoricati ſūꝰ ⁊ imoēꝫ declamatoꝝ
paululū luſimus Tu nos heluidi coegiſti qui iā

Euangelio choꝛuſcante eiuſdem vis eē gloꝛie vir
gines et maritatas. et quia arbitroꝛ te veritate
ſuperatum. ad detractōnē vite mee et ad maledic
ta conuerti .ſolent enim hec et mulierrule facere
que victoꝛibus dominis male optant. in angulis
illud dico: Preuenient gloꝛie mee tua foꝛte cōui
cia cū eodē quo matrie detraxiſti oꝛe me laceres et
caninam facundiam ſeruus domini pariter experi
atur cum matre: Amen

Explicit liber beati Jeronimi contra Heluidiū
de virginitate ſancte dei genitricis Marie :.

Incipit epiſtola ſancti Jeronimi ad Gaudencium
de inſtitucione filie:

CAuſa difficilis. paruule ſcribere que non
intelligat quid loquaris. cuius animum neſ
cias. de eius periculoſe voluntate premittas
vt ſecundum preclari oratoris exordium
ſpes magis in ea laudanda quam res ſit: Quid enim
hortaris ad continenciam. que placentes deſiderat. que in
ſinu matris garrula voce balbutit. cui dulciora ſunt
mella quam verba: Audiat profunda apoſtoli que ami
bus magis fabulis delectatur. prophetarum enigmata
ſenciat. quam triſtior gerule vultus exagitat. euan
gelij intelligat mageſtatem. ad cuius verbula om
nis mortalium ſapiencia hebetatur: Vt parenti ſubi
ciatur hortet. que manu tenera ridentem verberat
matrem Itaque pacatula noſtra hoc epiſtolium poſt
lectura ſuſcipiat Interim modo litterularum elemen
ta cognoſcat. iungat ſillabas. diſcat nomina. ver
ba conſociet. atque vt voce tinnula iſta meditetur. pro
ponatur ei cruſtula mulſi premia. et quicquid guſtu ſu
aue eſt. quod vernat in floribus. quod rutilat in gem
mis. quod blanditur impubis. acceptura feſtinet: In
terim et tenero temptet police fila deducere: rum
pat ſepe ſtamina vt aliquando non rumpat: Poſt la
borem luſibus geſtiat: de matris pendeat collo ra
piat oſcula propinquorum: pſalmos mercede decantet
amet quod cogitur diſcere vt non opus ſit ſed delectacio.

non neceſſitas. ſed voluntas. Solent quedam.
cum futuram virginem ſpoponderint. pulla tuni
ca eam induere. et furuo operire pallio: auferre
lintheamina: nichil in collo. nichil in capite auri
ſinere. ſi euera bono. ne habere diſcat in tenero. qđ
poſtea deponere compellatur Alijs econtra videtur
Quid enim aiunt. ſi ipſa non habuerit: habeu
tes alias non videbit: φιλοκοσμον genus
femineum eſt: multasqȝ etiam in ſignis pudici
tie. quamuis nulli virorum. tamen ſibi. ſcimus
libenter ornari: quin potius habendo ſacietur: et
cernat laudari alias. que iſta non habeant. Me
liusqȝ eſt vt ſaciata. contempnat: quam non ha
bendo habere deſideret: Tale quid. et iſrahelitico
feciſſe dominum populo. vt cupientibus egipci
as carnes: vſque ad nauſeam et vomitum prebe
ret examina coturnicum: multoſqȝ ſeculi prius
ho mines. facilius carere experta corporis volupta
te: quam eos qui a pueritia libidinem neſciant.
Ab alijs enim nota calcari. ab alijs ignota appe
ti: illos vitare penitendo. ſuauitatis inſidias.
quas fugierunt: hos carnis illecebras. et dulci
titillacione corporis blandimentis. dum mella
putant: venena noxia reperire: Mel enim diſtil
lant. labia meretricis mulieris. quod ad tempꝰ
impingnat veſcencium fauces. ⁊ poſtea felle ama
rius inuenitur: Vnde et in domini ſacrificijs

mel nõ offertur. ceraq; cõtempta q̃ melł hoſpiciũ
eſt. oleum accenditur in templo dei. qď de amaritu
die exprimit̃ oliuarum: Paſcha q̃z: cũ amaritudi
bus comedi. in azimis ſinceritatis et veritatis: q̃a
qui habuerit: in ſeculo pſecucionẽ ſuſtinebit. Unde
et ꝓpheta miſtice cantat: ſolus ſedebam: quia a
maritudine repletus ſũ. Quid igitur: luxuriandũ
eſt in adoleſcencia. ut poſtea luxuria fortius cõtep
nat̃: Abſit inquiũt. Unuſquiſ ẽm in qua vocacio
ne vocatus eſt: in ea pmaneat. Circumciſus quis
id eſt virgo võtus eſt: non adducat ꝑpucium. hoc
eſt. non querat pelliceas tunicas nupciarum. qui
bus adam eiectus de paradiſo virginitatis. et cẽ
ne pudicicie nuditatẽ cooperuit quam ſemel habe
re deſiuit. ſ vtatur vaſe ſuo in ſanctificacione ⁊ pu
dicicia: bibatq; de fontibus ſuis. et non q̃rat ciſter
nas lupanariũ diſſipatas. q̃ puriſſimas aq̃s pu
dicicie. cõtinere nõ poſſunt. Unde ⁊ idem apoſtolꝰ
ĩ eodem caplõ. de virginitate ⁊ nupcijs diſputãs.
ſeruos carnis. vocat in mr̃imonio conſtitutos: li
beros eos. qui abſq; vllo iugi nupciarũ. tota dño
ſeruiũt libtate. Quod loquim². nõ in vniuũſum
loquim². ſed in parte tractamus: nec de omnibꝫ.
ſ de quibuſdam dicimus. Ad vtrumq ſexum: nõ
ſolum ad vas infirmum noſter ſermo dirigitur.
Uirgo es: quid te mulieris delectat ſocietas. quid
fragilẽ ⁊ ſutilem ratẽ magnis cõmittis fluctibus

et grande periculū. nauigacionis incerte. ſecurus
aſcendis: Neſcis quid deſideres. ⁊ tamen ſic ei iū
geris. quaſi aut ante deſideraueris: aut ut leuiſſie
dicam. poſtea deſideraturus ſis. Sed ad miniſteri
um: iſte ſexus eſt aptior. Elige ergo anū. elige de
formē: elige probate in domino cōtinencie. Quid
te adoleſcentula. quid pulchra. quid luxurioſa de
lectatur: Uteris balneis cute nitida. rubicūdis ge
nis incedis: carnibꝫ veſceris. affluis diuicijs. veſ
te precioſa circumdaris: ⁊ iuxta ſerpentem morti
ferum. ſecure dormirè te credis. An non habitas ī
eodem hoſpicio. in nocte dumtaxat. ceterū totos
dies in huiuſcemoī cōfabulacione cōſumis: Qua
re ſolus cum ſola. ⁊ non cum arbitris ſedes. ut cū
etiam ipē non pecces. alijs peccare videaris. ut exᵒ
ſis miſeris. qui nomīs tui auctoritate delinquūt
Tu vero virgo vel uidua. cur tam lōgi viri ſermo
ne retineris. cur cū ſolo relicta. non metuis. Sal
tē alui te ⁊ veſice cogat nēcitas. ut exeas foás: ut
deſeras in hac re eum. cum quo licencius. q̄p cum
germano. multo verecundius egiſti. q̄p cum mari
to. Sed de ſcripturis ſanctis: aliquid interrogas
Interroga publice: audiant pediſſeque. audiant
comites tue: Omne quod manifeſtatur: lux eſt.
Bonus ſermo. ſecreta non querit: quinpocius
delectatur laudibꝫ ſuis. et teſtimonio plurimorū.
Magiſter egregius cōtēpnit viros. fratres deſpi

et in vriius muliercule ſecreta erudicōne de ſudat
Declinaui paꝛꝛper de tua occaſione in diſputacō
nem aliorum. et dum infantem paccatulam erudi
re volui bella ſuſcepi: Reuētar ad ꝓpoſitū: Sexus
femine⁹. ſuo iungatur ſexui. neſciat ymmo time
at cum pueris ludere Nullum impudicum verbū
nouerit. et ſi forte in tumultu familie diſcurrentis
aliquid turpe audierit non intelligat: Matris nu
tum. pro verbis ac monitis. ⁊ pro imperio habeat
Amet ut parentem. ſubiciatur vt dn̄e. timeat vt ma
giſtram: Cum autem virgunculam rudem ⁊ eden
tulam. ſeptimus etatis annus exceperit et cepit
erubeſcere. ſcire quid taceat. dubitare quid dicat
diſcat memoriter pſalterium. et vſꝫ ad annos pu
bertatis. libros ſalomonis. euangelia. apoſtolos
ac prophetas. ſui cordis theſaurum faciat: Nec
liberius procedat ad publicum. nec ſemper eccleſi
arum querat celebritatem. in cubiculo ſuo totas
delicias habeat: Nunq̄ iuuenculos. nūq̄ cincinna
tos videat. vocis dulcedine per aures animā vul
nerantes. puellarum quoque laſciuiam repellat:
Que quāto licencius adeunt. tanto difficili⁹ erui
tur et qd̄ didicerīt. ſecreto docēt. incluſamꝫ danaen
vulgi ſmoibꝫ violāt. Sit ei mgr̄a comes pedago
ga cuſtos. n̄ multo vino d̄dita n̄ iuxta apl'. ocīoſa
atque verboſa ſꝫ ſobria. grauis lanifica. et ea tan
tum loquēs. que aīm puellarē ad v̄tutē inſtituāt

Vt enim aq̄ua in areola digitum ſequitur precedē-
tem.ita etas mollis et tenera.in vtramqȝ partem
flexibil' eſt.et quocumqȝ duxeris trahitur. Solēt
laſciui et comptuli iuuenes.blandimentis affabi
litatem munuſcul' aditum ſibi per nutrices aut a
lup̄nas querere.et cum clementer intrauerint.de
ſcintillis.incendia concitare. paulatimqȝ proficē
ad impudenciam.et nequaq̄ poſſe prohibere illo i
ſe verſiculo comprobato.Egre reprehēdas:quod
ſinas conſueſcere. Pudet dicere:et tamen dicēdū
eſt. Nobiles femīe.nobiliores habiture procos.vi
liſſime tn̄ condicionis hominibus et ſeruulis co
pulant̄.ac ſub nomine religionis et vmbra conti
nencie.interdum deſerunt viros helene.ſecuntur
allexandros.nec menelaos pertīeſcunt. Vidētur
hec plangu ntur.et non vindicant̄. quia multitu
do peccanciū.peccandi licenciam ſubminiſtrat. Pro
nephas.orbis terrarū ruit:et in uobis peccata nō
corruunt. Vrbs inclita roma.et romani imperij
caput:vno hauſta eſt incendio. Nulla regio:que
non exules eius habeat. In cineres ⁊ fauillas ſa
cre quondam eccl'ie conciderunt:et tamen ſtude⁹
auaricie. Videmur quaſi altera die morituri:et edi
ficamus quaſi ſemper in hoc ſclō victuri. Auro pa
rietes.auro laquearia.auro fulgēt capita colump
narum:et nudus atqȝ eſuiens ante fores noſtras.
in paupe xp̄us moritur. Legimus aaron pōtificē

iſſe obuiam furentibus flammis. et accenſo thuribulo. dei iram cohibuiſſe: Stetit inter mortem et vitam ſacerdos magnus. nec vltra veſtigia eius ignis procedere auſus eſt: Moyſi loquitur deus: dimitte me et delebo populum iſtum: Quando dicit dimitte me. oſtendit ſe teneri poſſe ne faciat quod minatus eſt. dei enim potenciam. ſui preces impediebant: Quiſputas ille ſub celo eſt. qui nunc poſſit ire dei occurrere. qui obuiare flammis. et cum apoſtolo dicere. optabam ego anathema eſſe pro fratribus meis: pereunt cum paſtoribus greges. quia ſicut populus ſic ſacerdos: Moyſes compaſſionis loquebatur affectu ſi dimittis populo huic dimitte. ſin autem dele me de libro tuo: Vult perire cum pereuntibus. nec propria ſalute contentus eſt: Gloria quippe regis multitudo populi: Iſtis parvula nostra nata eſt temporibus. inter hec crepundia primam carpit etatem. ante lacrimas ſcitura quam riſum prius fletum ſenſura quam gaudium. nec dum introitus iam exitus: Talem ſemper putat fuiſſe mundum. neſcit preterita. fugit preſencia. futura deſiderat. Hec vt tumultuario ſermone dictarem. et poſt neces amicorum luctumque perpetuum infanti ſenex. longo poſtliminio ſcriberem. tua gaudenti frater impulit caritas. maluique parum. quam nichil omnino poſcenti dare. quia in altero voluntas oppreſſa luctu. in altero animae diſſimulacio eſt:

Explicit epiſtola beati Jeronimi ad gau. ut ſupra

20

Incipit Epiſtula beati Iheronimi ad panma
chium et Occeanum.

Qui ethiopem inuitat ad balneas. et ſi nigredinem non auferat illi. vel pecu
niam accipit ſibi: et licet in illius cā
dore non gaudeat. certe vel ſuo lucro
letatur. Ita ſine dubio. inobediētem. qui diuinis
ſermonibus monet. q̄muis refragantis peccata nō
tollat: mercedem tamen ſibi de miniſterio vere ca
ritatis acquirit. Sꝫ ideo hoc dico. quia vos ſper
no: ideo loquor. quia vos forte non diligo. Reſpō
debo apoſtoli voce: deus teſtis eſt. Quod facio et fa
ciam. non contempno. ſꝫ doleo infidelitatis nimis
argumenta apparere non fidi: quia iudaica in vo
bis teſtimonia. nō ſana cognoſco. quoniam vidē
tes non videtis: et audientes non vultis audire.
Item forte dicturus ſum. Ex vtroqꝫ conturbor. ti
meo auditores offendere. ſꝫ plus timeo contēpto
res p̄ceptoꝝ qui verbum dei audire diſſimulāt:
peiores. idolis haberi. Illa quidem aures habent:
ſꝫ non voluntate non audiunt: non palpant maī
bus. nec rapiunt. Vñ in malorum hominū comp
atione. meliora ſunt. quia nec cōcupiſcūt oculis.
nec per contraria et deo inimica diſcurrūt: et natu
raliter ſurda. recte meliora in obedientibꝫ iudicā
tur. Dicat ꝓpheta ſi mentior: loquatur dauid. q̄
huiuſmodi homines comparandos eſſe ſerpentibꝫ

non negauit. ſicut aſpidis ait ſurde obdurantis aures ſuas ne vocem audiat incantantis. et vide ant ſi nō recte ſerpentibꝫ compātur. q̄ qd audiāt nature beneficio. diſſimulant calliditatis aſtucia Antixpiani dici poſſūt. q̄ eciam nomen prime hu maitatis amittūt. Ecce iheremias dicit. incircum ciſe aures eoꝝ. q̄ hec nō poſſūt audire: Nō q̄a nō poſſūt. ſꝫ impoſſibilitatē volūtas natue inimica ſu perduxit. dum longo viciofitatis vſu. ingenui mo res p adūſam cōſuetudinē corrupti malis opibꝫ ceciderīt: Eciā vaſa limo plena. liquorem puri ele menti recipere et cōtinē n̄ poſſunt: Ager ſpinoſus niſi ante cultoris labore fuerit exturpatus. nō nu trit in ſe iacta ſemina. ſꝫ ſuffocat. ita ⁊ anim⁹ ſecu latiū ſollicitudinū plenus illecebris. n̄ pōt verbū ſuſtinē diuinū. niſi pus ipās mūdi ſollicitudīes culpaꝝqꝫ oīm materias. euangelica in ſe falce ſuc ciderit: Modo q̄buſdam min⁹ forſitan videor deo diſſimulante peccare. ſꝫ aderit illa dies qua fcā nr̄a quaſi in quadā tabula depicta demonſtranda ſūt O quantis in die illa expediſſet. ſi in hac vita. et membroꝝ ſenſu. et viſcerum vigore caruiſſent. et q̄ti illic elingues ⁊ muti feliciores loquacibꝫ tūc erūt. ⁊ q̄ti paſtores phis. quanti ruſtici. oratoibꝫ quanti ebetes arguciis preeferendi ſūt ciceronis: Job ſanctus in temptacoē ad ſuā gloriā deuot⁹. ſic in doloē ſuo clamabat: Quid prodeſt i tormēto

lux. vt quid michi iuncta ſunt genua. vt q̄d vbe
ta ſuxi: Cur nō in ventre mortuus ſum. et mox vt
de vtero exiui. nō protinus obiȷ: Si hec di amic⁹
dicebat in luce. quid ab inimicis eius dicetur in
tenebris: Et ſi ille ingemiſcit. quē febris vrebat:
quid faciet. quem gehenna cōſumet: Si ille ſibi
dolet genua ſibi fuiſſe coniuncta. cuius pedes ſem
per in dei amore cucurrerūt. quid dicturus eſt. cu
ius numq̄ in veritate ſteterūt: Diſplicet illi qui
natus ex vtero vixerat. qui bene vixit. quia illum
vermis moriturus edebat. quid male viuentes fa
cient. quos ignis eternus ⁊ vermis numq̄ moritu
rus expectat: Durus hic ſmo eſt. quis pōt eum
audire. dixerūt illi diſcipuli. qui criſti veſtigia in
euglio reliquerūt. et paſſi ſcandalum. de diuino
verbo. ſeculum maluerūt amare q̄ deum. quoꝝ ven
ter deus: cultum noluit audire ieiunij. luxurioſo.
verbum caſtitatis. offenſio eſt: ſicut ꝓpheta dicit
Abhominacō eſt viro iniquo: directa via. Iā anti
quitus dictum eſt ab yſaia: q̄ xpūs: infidelib⁹. la
pis offenſionis extitit. Adulari non poſſum. ne et
fratrem decipiam. et me ſmo perculciat ſalomōis
qui ait. verba adulatoꝝ mollia ſunt: hec autē feri
unt interiora ventris. Non eſt fidelis medicus: q̄
ante digeſtā putredinem. ſuperducit vulneri: cica
tricem: Non poſſum⁹ ſemper lac dare: quia nec
vos ſemper paruuli eē debetis. Dicite michi. quot

anni ſũt. ex quo regenerati ſumus in xpō: Conſide ret vnuſquiſꝫ quãtũ ex eo tempe ĩ illa celeſti eta te pfecerit: Neſcio qualr̃ placẽt pntibꝫ illi infan tes. q̃ ſũt ãnos quiqꝫ vel .x. ſi in ea qua nati ſũt modicitate pdurant: Quid de nob' dicendum eſt quos tpe ideo nõ modicos. ſꝫ abortiuos inuenit Ibunt de virtute in virtutem. de bonis ſcp̃tum eſt xpianis: Videamus ſi xpiani ſum⁹. q̃d in nob' ex quo generati ſumus ĩ xpō. ũtutis acceſſerit: Quid humilitatis in pſperis. quid paciẽcie in adũſis quid ĩ tribulacoẽ gaudij. quid felicitatis in dãp nis. quid indulgencie in offenſis. quid caſtitatis in occaſione luxurie: Alij de virtute quotidie tran ſeunt ad ũtutem. nos de infirmitate ad infirmita tem: Alij meliores p momẽta fiunt. nos deteriores ſepe efficimur. quaſi non eũdem iudicẽ expectem⁹ Stulti ſumus. ſi vnũ probauimus credenciũ ſal uatoẽꝫ. et ñ vnũ iudicẽ forte cẽdã⁹: Vna fides: vnũ baptiſma· vna ecclia. vn⁹ de⁹ dicit apl'. Quid g° hodie mal⁹. craſtia peior. hodie auar⁹. craſtia aua rior. Añ ãnũ mee cupiditati vna villa ſuffecẽat. iã hoc ãno quita forte ñ ſufficit: Pri⁹ extẽdebat ai⁹ vt .x. ſolidos poſſideret. iã nũc cẽtũ pui eẽ cepert: Et cũ vei fr̃ai vei filij di q̃ vadũt de ũtute ĩ ũtutẽ. ſi p diderit aliq̃d tpal' comodi ũtutis occaſioẽ letã² ego ñ aliẽa accepo. ſeur⁹ pñdẽ ñ poſſũ: Quid ag̃ ceca cupiditas. Quid crudel' ĩ puulo. q̃d ſeua in alio

ſuo. ordine nature. an religione aduentis: Jam
feciſti in pedibus: quod in capite eſſe debuerat. Au
rum inſenſibile: nō paꝝ racionibꝫ dñatur: Et q̄d.
eſt illud rogo. vel quale eſt qđ aūtit a đo: Quis
ſplendor et q̄ntus eſt. per quem michi ſplendor veri
ſolus amittitur: Aurum et argentum: lutum ex q̄
ſitum eſt ex arena et metallo. Et vt ꝓphā ait: lig
num offenſionis eſt auꝝ. Quo iudicio mētis eū
ſe. per auꝝ libidini mācipa²: qui eodem actu. acq̄
rit ſolidum. quo animā perdat: lucrat̄ impatoīs
ymaginem: ⁊ amittat ymaginem xp̄i. Vis noſſe:
q̄ꝫ periculoſus ſit amor habendi. et amor ꝗrende
pecunie. Per hunc: iudas tradidit ſaluatorē. Et
certe quando auditur aut qñ legit̄ tātum ſcelus.
abhorrem9 omnes: ⁊ quantū in verbo eſt impium
diſcipulum cōdempnam9: ⁊ per ignorantiā nr̄aꝫ.
noſtro mucrone confodim². Quāti inter nos vi
de iudam dampnant: quanti: in ſemetipſis dum
per cupiditatem. ſuas animas eternis cruciatibꝫ
tradunt. et traditores ſiūt et occiſi. An putamus
fratres. quia iocando predicent. ridendo loquant̄
apoſtoli: xp̄us iudiciū infantilē comminet̄: Sed
ioci non ſunt: vbi ſupplicia intercidūt. Si iocan
do paſſi ſūt: credantur iocādo locuti. yſaias. ſerra
ſecatur: daniel. leonibꝫ deputatur: paulus trūca²
gladio: petrus in cruce. dm̄ exemplo ſuſpendit̄:
⁊ hoc totū. vt nos a peccatis. ſua doctrina reuōcēt

Sed timeo ne in obedientibus. econtra. diuina be
neficia deputentur. et proficat ad penam in iudici
o quod hic datum fuerat ad salutem: Timeo: ne
fides noſtra magis iocalibus ſit ꝙ fides illorum:
Timeo. ne nos iocaudo non ſaluemur. ⁊ quomõ
per riſum introibiuimus in eccleſiam. ſic rideat il
le de nobis. de quo ſcriptum eſt. qui habitat in ce
lis irridebit eos: Multa ſunt que dicantur. ſ; faſti
dio tuo. qđ aſpera et inculta facit oracõ. ⁊ labori me
o finem ponit membrane cõcluſio: Unum dico qđ
cupio. quia criſtiani celum debent amare non ter
ram. et verbo dei plus obedire ꝙ diabolo. et iudici
um eternum magis timere ꝙ hominum:

Explicit eplã btĩ Jeronimi ad pãmachiũ et oc

Incipit Tractatus btı̄ Augustini de caritate.

Diuinaꝝ ſcripturaꝝ. multiplicē habūdan
ciam. latiſſimamqȝ doctrinā. ſine vllo er
rore ꝯprehendit. et ſine vllo labore cuſto
dit: cui⁹ cor plenū eſt caritate: dicente aplō. Plei
tudo aūt legis: caritas. Et alio loco. Finis āt pre
cepti eſt: caritas de corde puro. et fide n̄ ficta Quid
ē āt p̄cepti finis: niſi p̄cepti adimpleciō: Et q̄d eſt p̄
cepti adimpleciō: n̄ legis plenitudo Quod ergo ibi
dixit. plenitudo legis caritas: hoc etiā hic dixit. fi
nis precepti eſt caritas. Nec dubitari vllo modo
pōt: q̄ templum dei ſit homo. in quo habitat cari
tas. Dicit enim et iohēs. Deus caritas eſt. Hec
aūt dicētes apli. et nob̄ caritatis excellenciā com
mēdantes: n̄ vtiqȝ aliud niſi qd̄ comederant: ructa
re potuerūt. Ipē q̄ppe dn̄s paſcēs eos v̄bo ſalutis.
v̄bo caritatis. qd̄ eſt ipē panis viu⁹ q̄ de celo d̄ndit
mandatū inq̄t nouū do vobis: vt vos inuicem di
ligatis. Et iteꝝ. In hoc ſcient omēs quia diſcipu
li mei eſtis: ſi vos inuicē dilexeritis. Ille ergo qui
venit per crucis irriſionem. carnis perimē corrupci
onem. et vetuſtatē vinculi mortis nr̄e. ſue mortis
nouitate diſſoluere: mandato nouo. fecit hominē
nouū. Res enī vetus erat: vt hō moreret̄. Quod
ne ſemp valeret in homine: res noua facta eſt: vt
deus moreret̄. Sed quia in carne mortuus eſt nō
in diuinitate: per ſempit̄nam vitam diuinitatis:

non permittit eſſe ſempiternum interitum carnis:
Itaqꝫ ſicut dicit apoſtolus: criſtus mortuus eſt
propter delicta noſtra. et reſurrexit propter iuſtifi
cationem noſtram: Qui ergo cõtra mortis vetuſ
tatem attulit vite nouitatem: ipſe cõtra vetus pec
catum oppoſuit nouum mandatum: Qua propt̃
quiſquis vetus peccatum vis extinguere. mãdato no
uo extingue cupiditatem et amplectere caritatem
Sicut enim radix omnium malorum cupiditas.
ita radix omnium bonorum eſt caritas: Totam
magnitudinem et latitudinem diuinorũ eloquio
rum ſecura poſſidet caritas. qua deum proximumqꝫ
diligi⁹: Docet enĩ nos celeſtis vnus mgr̃. et di
cit: Diliges dominũ deum tuum. ex toto corde tu
o. et ex tota anima tua. et ex tota mente tua. et di
liges proximum tuum tamq̃ teipſum. ĩ hijs duo
bus preceptis lex tota pendet et prophete: Si er
go non vacat omnes paginas ſanctas perſcrutari
oĩa inuolucra ſmonũ euoluẽ. oĩa ſcp̃turaꝝ ſecreta
penetrare. tene caritatem. ibi pendẽt oĩa: Ita teneb̃
qd̃ ibi didiciſti. tenebis etiam qd̃ nõdum didiciſti
Si enim noſti caritatem. aliq̃d noſti. vnde ꝗ illud
pẽdꝫ qd̃ forte ñ noſti: Et in eo qd̃ in ſcp̃turis ĩtelli
gis. caritas patꝫ. et in eo qd̃ nõ intelligis caritas
latꝫ: Ille itaqꝫ tenꝫ. et qd̃ pꝫ et qd̃ latꝫ in diuinis
ſmoibꝫ. q̃ caritatẽ tenꝫ in moribꝫ: Qua ꝓpẽ frẽs
ſectamini caritatem dulce ac ſalubre vinculũ mẽcũ

ſine q̄ua diuies p̄aup eſt. et in q̄ua paup diuies eſt
Hec in aduiſitatibus tolerat. in pſperitatibus tē
perat: in duris paſſionibꝰ fortis: in bonis opibus
hilaris: in tēptatiōe tutiſſima. in hoſpitalitate le
tiſſima: inter falſos patientiſſima. in abel. ſacrifi
ceū gratum: in noe per diluuiū ſecura: in abrahe
peregrinacionis fideliſſima: in moyſe int̄ iniurias
leniſſima. in dauid tribulacōibꝰ manſuetiſſima:
in tribus pueris. blādos ignes ſpectat: in mach
abeis. ſeuos ignes fortiť tolerat: caſta in ſuſanna
erga vir: in anna poſt virum: in maria preter vi
rum. libera in paulo ad arguendū: humil' in petro
ad obaudiēdū: huāna in ꝑāris ad cōfitēdū: diuina
in xpō adigniſcendū. Sed q̄d ego de caritate. ma
ius aut vberius poſſum dicere: q̄ per os apoſtoli
laudes eius intōt dn̄s. ſupereminētē viā demōſtrā
tis atq; dicentis: Si linguis hoīm loquar et an
gelorum: caritatem aūt nō habeam: factus ſum ve
eramentū ſonās. ⁊ cymbalum tinniens. Et ſi ha
buero ꝓpheciā. et ſciero oīa ſacramēta. ⁊ omnem
ſciām: ⁊ ſi habuero omnē fidē. ita vt mōtes tranſ
feram. caritatē aūt nō habeam: nichil m̄ ꝓdeſt. Ca
ritas magnaīma eſt: benigna eſt. Caritas nō emu
latť: non agit pꝑerā: nō inflatť: non dehoneſtatur:
non q̄rit que ſua ſunt. Non irritatť: non cogitat
malum: non gaudet ſup iniq̄tate: cōgaudet autē
veritati. Omnia tolerat: omnia credit: oīa ſperat:

omnia ſuffert. Caritas nūq̄ cadit: Q̄nta eſt iſta anima: litteraꝝ ꝓphecie virtus. ſacramentoꝝ ſalꝰ ſciencie ſolidamētum. fidei fructus. diuicie paupeꝝ rū. vita morienciū: Quid tam magnanimū. q̄ꝑ impijs mori: Quid tam benignū. q̄ et inimicos diligere: Sola eſt. quam felicitas ſua nō extollit quia non inflatur. quam cōſciencia mala non pū git. quia nō agit perperam. inter opprobria ſecurā eſt. inter odia benefica eſt. inter iras placida ē: In ter inſidias innocens. inter iniquitates gemens in veritate reſpirans: Quid illa forcius. nō ad re tribuendas. ſ; ad non curandas iniurias. quid il la fidelius nō vanitati ſ; eternitati: Nam ideo to lerat omnia ī preſenti vita. quia credit omnia de futura vita. ⁊ ſuffert omnia que h̄ inmittūtur. q̄a ſperat omnia que ibi ꝓmittūtur: Merito nūq̄ ca dit: Ergo ſectamini caritatem et eam ſancte cogi tantes afferte fructum iuſticie. et quicq̄t vberiꝰ q̄ ego dicere potui vos inueneritis in eius laudibus aperiatis veſtris moribꝫ: Oportet enī vt ſermo ſ mo. non ſolum ſit grauis ſ; eciam breuis:.

Explicit ſmo btī Auguſtini epī de caritate.